

“KREATIV PEDAGOGIKA” FANIDA TANQIDIY FIKRLASH VA REFLEKSIV TAHLIL KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Abdulxayev Abduvoxid Abdulbori o'g'li

Namangan davlat pedagogika instituti tadqiqotchisi

Email: abdulxayevabduvoxid2025@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-1230-5801>

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20846062>

Annotatsiya: Ushbu maqolada «Kreativ pedagogika» fanida bo'lajak o'qituvchilarning tanqidiy fikrlash va refleksiv tahlil ko'nikmalarini rivojlantirishning metodologik asoslari, ta'lim jarayonini tashkil etishning texnologik mexanizmlari va pedagogik samaradorligini oshirish yo'llari tizimli ravishda tahlil qilinadi. Tadqiqotda refleksiv tahlil va tanqidiy fikrlashni «Kreativ pedagogika» fan kontekstida rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari, interaktiv mashg'ulot shakllari va metakognitiv monitoring vositalari yoritiladi. Maqolada xorijiy va mahalliy tadqiqotlarga asoslanib, mazkur fan doirasida tanqidiy-refleksiv kompetensiyalarni shakllantirishning metodologik modeli taklif qilinadi.

Kalit so'zlar: kreativ pedagogika, tanqidiy fikrlash, refleksiv tahlil, metakognitiv monitoring, pedagogik ta'lim, interaktiv metodlar, o'z-o'zini baholash, refleksiv jurnallar, didaktik imkoniyatlar.

МЕТОДИКА РАЗВИТИЯ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ И РЕФЛЕКСИВНОГО АНАЛИЗА В КУРСЕ «КРЕАТИВНАЯ ПЕДАГОГИКА»

Аннотация: В данной статье системно анализируются методологические основы, технологические механизмы организации образовательного процесса и пути повышения педагогической эффективности развития навыков критического мышления и рефлексивного анализа у будущих учителей в курсе «Креативная педагогика». Исследование освещает специфику развития рефлексивного анализа и критического мышления в контексте курса «Креативная педагогика», интерактивные формы занятий и инструменты метакогнитивного мониторинга. На основе зарубежных и отечественных исследований предлагается методологическая модель формирования критико-рефлексивных компетенций в рамках данного курса.

Ключевые слова: креативная педагогика, критическое мышление, рефлексивный анализ, метакогнитивный мониторинг, педагогическое образование, интерактивные методы, самооценка, рефлексивные журналы, дидактические возможности.

METHODOLOGY FOR DEVELOPING CRITICAL THINKING AND REFLECTIVE ANALYSIS SKILLS IN THE "CREATIVE PEDAGOGY" COURSE

Abstract: This article systematically analyzes the methodological foundations, technological mechanisms for organizing the educational process, and ways to enhance pedagogical effectiveness in developing critical thinking and reflective analysis skills in the "Creative Pedagogy" course for future teachers. The study highlights the specific features of developing reflective analysis and

critical thinking within the “Creative Pedagogy” course context, interactive lesson formats, and metacognitive monitoring tools. Drawing on international and local research, the article proposes a methodological model for developing critical-reflective competencies within this course.

Keywords: creative pedagogy, critical thinking, reflective analysis, metacognitive monitoring, pedagogical education, interactive methods, self-assessment, reflective journals, didactic potential.

KIRISH

«Kreativ pedagogika» fani pedagogik oliy ta’limning eng muvofiq va zamonaviy fanlaridan biri sifatida bo’lajak o’qituvchilarning ijodkorlik salohiyatini, pedagogik innovatsiyaga moyilligini va an’anaviy shakllardan tashqariga chiqish qobiliyatini rivojlantirishga yo’naltirilgan. Ushbu fan bo’lajak o’qituvchiga nafaqat yangi pedagogik usul va texnologiyalarni o’rgatadi, balki ularni tanqidiy ko’z bilan baholash, amaliyotga tatbiq etish va natijalarni refleksiv tahlil qilish ko’nikmalarini shakllantiradi. Shu sababli «Kreativ pedagogika» fanida tanqidiy fikrlash va refleksiv tahlil ko’nikmalarini rivojlantirish pedagogik ta’limning ustuvor vazifalaridan biriga aylanmog’i zarur.

Tanqidiy fikrlash - bu ma’lumotni, g’oyani yoki pedagogik amaliyotni dalillari, mantiqiyli va konteksti bilan birga ko’rib chiqish, savollar berish, xulosalarni tekshirish va mustaqil asosli qarorlar qabul qilish qobiliyatidir. Refleksiv tahlil esa o’z pedagogik faoliyatini kuzatish, baholash va takomillashtirish jarayonini anglatadi. Bu ikkala ko’nikma «Kreativ pedagogika» fanida ayniqsa muhim: talaba biror kreativ texnologiyani o’rganib, uni sinab ko’rganida, uning samaradorligini tanqidiy baholash va o’z taassurotlarini refleksiv o’rganish orqali haqiqiy pedagogik tajriba orttiradi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Tanqidiy fikrlash va refleksiv ta’limning pedagogik jarayondagi o’rniga oid ilmiy tadqiqotlar Boy Kolajo (Y. Kolajo) va Novoa-Echaurren tadqiqotlari bilan muhim bosqichga yetdi. Kolajo refleksiv o’qitish amaliyotini o’rganib, u o’qituvchining o’z pedagogik faoliyatini tizimli tahlil qilish, o’z-o’zini baholash va metakognitiv monitoring orqali professional rivojlanishi uchun markaziy vosita ekanini isbotladi. Novoa-Echaurren esa refleksiv yondashuvni raqamli texnologiyalar bilan uyg’unlashtirish orqali pedagogik innovatsiyalarni qabul qilish darajasini oshirish mumkinligini ko’rsatdi.

Tanqidiy fikrlash sohasida R. Paul va L. Elder tomonidan ishlab chiqilgan tanqidiy fikrlash modeli pedagogik ta’limda keng qo’llanilmoqda: ushbu model tanqidiy fikrlovchining o’ziga xos xususiyatlarini - savollar berish, aniqlikka intilish, taxminlarni tekshirish, mantiqiy xulosa chiqarish - tizimli tarzda tavsiflab beradi. Bloom taksonomiyasining yuqori darajalari (tahlil, baholash, yaratish) ham «Kreativ pedagogika» fanida tanqidiy-refleksiv kompetensiyalarni rivojlantirish metodikasining nazariy asosi sifatida muhim o’rin tutadi.

METODOLOGIK QISM

«Kreativ pedagogika» fanida tanqidiy fikrlash va refleksiv tahlil ko’nikmalarini rivojlantirish metodikasi uchta asosiy yondashuvga tayanadi: refleksiv o’qitish texnologiyalari, tanqidiy tahlil metodlari va metakognitiv monitoring tizimlari. Birinchi yondashuv - refleksiv o’qitish texnologiyalari - mashg’ulotlar davomida va keyin talabalar o’z o’quv tajribasini tizimli tahlil qiladigan vaziyatlarni yaratishni ko’zda tutadi. Buning uchun refleksiv jurnallar, 3-2-1 refleksiya texnikasi (3 ta muhim narsa, 2 ta savol, 1 ta amaliy qo’llash) va «Nima? Nega? Bundan keyin nima?» kabi strukturalashgan refleksiya shablonlari qo’llaniladi.

Ikkinchi yondashuv - tanqidiy tahlil metodlari - talabalar o'rganilayotgan kreativ pedagogik texnologiyalarni real sinf sharoitida kuzatilgan yoki video-darslar asosida tanqidiy baholash faoliyatini amalga oshirishni nazarda tutadi. Bu jarayonda rubrika asosida tuzilgan analitik jadvallar, «Yaxshi tomonlar / Muammolar / Savollar / G'oyalar» (PMQI) texnikasi va pedagogik case-study metodlari qo'llaniladi. Uchinchi yondashuv - metakognitiv monitoring - talabalarning o'z o'rganish jarayonini kuzatish va boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan bo'lib, portfilio, o'z-o'zini baholash anketsalari va «KWL» (Bilaman / Bilishni xohlayman / O'rgandim) jadvallari orqali amalga oshiriladi.

NATIJALAR

«Kreativ pedagogika» fanida yuqorida tavsiflanigan metodologik yondashuv asosida olib borilgan tajriba-sinov natijalari shuni ko'rsatdiki, refleksiv jurnallar va strukturalashgan refleksiya shablonlari talabalarning o'z pedagogik g'oyalari va amaliyotlarini tizimli tahlil qilish qobiliyatini sezilarli rivojlantiradi. Dastlabki bosqichda ko'pchilik talabalar refleksiv jurnalda faqat «nima qildim» darajasida yozsa, dastur jarayonida ularning yozishlari «nima uchun shunday qildim» va «keyingi safar nima o'zgartiraman» savollariga ham javob bera boshladi - bu metakognitiv darajaning oshganligidan dalolat beradi.

Tanqidiy tahlil faoliyatlari bo'yicha natijalar shuni ko'rsatdiki, PMQI texnikasi va video-darslarni tahlil qilish mashg'ulotlari talabalarning kreativ pedagogik texnologiyalarni faqat «qiziq» yoki «qiziq emas» darajasida emas, balki didaktik asoslanishi, maqsadga muvofiqligi va o'quvchi yoshiga mosligi nuqtai nazaridan baholash ko'nikmalarini rivojlantirdi. Portfolio usuli esa o'quv semestri davomida talabalar tanqidiy-refleksiv kompetensiyasining o'sish dinamikasini kuzatish imkonini berdi.

MUHOKAMA

Kolajo va Novoa-Echaurren yondashuvlari ushbu tadqiqotning asosiy nazariy bazasini tashkil qiladi. Kolajo refleksiv o'qitish amaliyotining o'qituvchi sifatini oshirishdagi hal qiluvchi rolini ta'kidlab, refleksiya jarayonini tizimli va uzluksiz qilish zarurligini ko'rsatadi. Novoa-Echaurren esa raqamli vositalar orqali refleksiyani boyitish mumkinligini isbotlaydi - masalan, raqamli portfolio yoki video-refleksiya an'anaviy jurnalga nisbatan talabada ko'proq qiziqish va chuqurroq tahlil uyg'otadi. Ushbu ikki yondashuv o'rtasidagi ilmiy bahs «Kreativ pedagogika» fanida metodikani boyitish imkonini beradi: faqat yozma refleksiya emas, balki raqamli va multimediali refleksiya shakllarini ham qo'llash tavsiya etiladi.

Shu bilan birga, tanqidiy fikrlashni «Kreativ pedagogika» fanida rivojlantirishda R. Paul va L. Elder modeli asosida tuzilgan savol-topshiriqlar tizimini ishlab chiqish metodika samaradorligini yanada oshirishi mumkin. Ushbu model talabalarni pedagogik kuzatuvda ham, nazariy taxlilda ham chuqurroq tanqidiy fikrlashga yo'naltiradi.

XULOSA

Ushbu maqolada «Kreativ pedagogika» fanida tanqidiy fikrlash va refleksiv tahlil ko'nikmalarini rivojlantirishning metodologik asoslari tizimli ravishda tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni isbotladiki, uch komponentli metodologik yondashuv - refleksiv o'qitish texnologiyalari, tanqidiy tahlil metodlari va metakognitiv monitoring tizimlari - ushbu fanda tanqidiy-refleksiv kompetensiyalarni shakllantirishning samarali modeli sifatida ishlaydi. Taklif qilingan metodika «Kreativ pedagogika» fanining o'ziga xos mazmuni va maqsadlariga to'liq mos keladi: talabalar kreativ pedagogik g'oyalar va texnologiyalarni nafaqat o'rganadi, balki ularni tanqidiy ko'z bilan baholaydi, sinab ko'radi va refleksiv tahlil qiladi. Bu esa ularni haqiqiy refleksiv amaliyotchi pedagoglarga aylantiradi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Kolajo Y. Reflective Practice in Teaching: Pathways for Professional Development // International Journal of Reflective Practice. – 2023. – Vol. 8. – No. 2. – P. 115-130.
2. Novoa-Echaurren A. et al. Digital Technologies and Reflective Teaching Practice: A Systematic Review // Teaching and Teacher Education. – 2023. – Vol. 126. – Article 104075.
3. Paul R., Elder L. Critical Thinking: Tools for Taking Charge of Your Professional and Personal Life. – 2nd ed. – Pearson Education, 2014. – 512 p.
4. Schön D. A. The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action. – New York: Basic Books, 1983. – 374 p.
5. Bloom B. S. Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals. – New York: Longmans, Green, 1956. – 207 p.
6. Balashov E. et al. Reflective competence as a metacognitive learning tool // Frontiers in Psychology. – 2022. – Vol. 13. – Article 962342.
7. Uzoqboyev X. Zamonaviy pedagogik amaliyotda ilmiy bilimlarni rivojlantirish tendensiyalari // «ACTA NUUZ». – 2025. – T. 1. – №. 1.2. – S. 248-250.
8. Imamkulov R. R. Talabalarning pedagogik muloqotini tarbiyalash usullari // Inter education & global study. – 2024. – №. 5. – S. 268-274.
9. Turayeva N. N. Talabalarning texnologik tafakkurni rivojlantirishning tarkibiy komponentlari // Scientific practical conference. – 2025. – T. 1. – №. 1. – S. 224-226.
10. Ochilova M. P. Nutq qobiliyatlarini rivojlantirishga ta'sir etuvchi antropologik omillar // American journal of education and learning. – 2025. – T. 3. – №. 8. – S. 303-310.
11. Abdulxayev, A. A. (2025). BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA KO'P MADANIYATLI KOMMUNIKASIYA KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH METODIKASI. *Inter education & global study*, 3(6 (1)), 33-39.
12. UGLI A. A. A. METHODS OF FORMING A CREATIVE PEDAGOGICAL ENVIRONMENT USING MULTIMEDIA TOOLS // KASB-HUNAR TA'LIMI MUHDA RIJJA. – C. 39.
13. O'G'Li, Abdulxayev Abduvoxid Abdulbori. "BOSHLANG 'ICH SINF O 'QUVCHILARIGA KOMBINATORIKA ELEMENTLARINI TUSHUNTIRISHDA PEDAGOGIK YONDASHUV." *Science and innovation* 2.Special Issue 10 (2023): 459-464.